

Aleksandras Rymas (1876-1945) – gydytojas, pedagogas

Aleksandras Rymas gimė 1876 m. vasario 2 d. Šiaulėnų valsčiuje, Šiaulių apskrityje. Lankė Mintaujos gimnaziją, kur įsijungė į veiklą, nukreiptą prieš caro valdžią bei priklausė slaptai organizacijai „Kūdikis“.

Baigęs gimnaziją, Aleksandras Rymas įstojo į Odesos universitetą, kur studijavo mediciną. Studijuodamas Odesoje Aleksandras Rymas kartu su būriu lietuvių šviesuolių įsijungė į „Rūtos“ draugiją. Baigęs Odesos universitetą, Aleksandras Rymas grįžo į Lietuvą, į Valkininkus (Varėnos r.), čia įkūrė Blaivybės draugijos skyrių, o 1907 m. įstojo į Lietuvių mokslo draugiją. Iki karo rašydavo publicistinius straipsnius į laikraščius „Vilniaus žinios“, „Lietuvos žinios“. Kilus Pirmajam pasauliniam karui, gydytojas A. Rymas buvo mobilizuotas į kariuomenės sanitarinę tarnybą.

Po tarnybos jis buvo paskirtas gydytoju į Švenčionis. A. Rymas buvo vienas iš gimnazijos steigėjų ir mokytojų. Gimnazijoje jis dėstė gamtos mokslus, matematiką, higieną ir ėjo gimnazijos gydytojo pareigas. Išvykus Z. Žemaičiui, A. Rymas dvejus metus buvo gimnazijos direktorius. Lenkams užėmus Švenčionių kraštą, gimnazija buvo uždaryta, tačiau tai nenutraukė A. Rymo švietėjiškos veiklos. Gydytojas kartu su Laikinoju Vilniaus lietuvių komitetu kreipėsi į Varšuvą. Švenčionių lietuvių gimnazijos byla buvo svarstyta Lenkijos Seime, kur atstovams pareikalavus mokykla vėl ėmė veikti. Direktoriumi buvo patvirtintas A. Rymas ir šias pareigas ėjo iki 1925 m.

Būdamas gimnazijos direktoriumi, A. Rymas siekė pritraukti naujų specialistų. 1924 m. pradžioje iš užsienio grįžo K. Trukanas. Jis ėmė mokytojauti Švenčionių gimnazijoje, dėstė lotynų kalbą ir istoriją. Po kurio laiko K. Trukanas užėmė mokyklos direktoriaus pareigas, o Aleksandras Rymas ėmė dirbti gimnazijoje paprastu mokytoju. 1925 m. K. Trukanas išvyko iš Švenčionių, gimnazijos direktoriumi trečią kartą buvo paskirtas A. Rymas. 1929 m. į Švenčionis atvyko mokytojauti A. Petraitis. A. Rymas buvo vėl atleistas iš pareigų. Jis buvo nuolatos išbandomas lenkų valdžios. Jam buvo siūlomos ligoninės vedėjo pareigos, tačiau A. Rymas nesutikdavo, nes nenorėjo apleisti mokyklos.

Gydytojui A. Rymui gimnazijos likimas buvo itin svarbus. 1927 m. buvo grasinama gimnaziją uždaryti, tačiau A. Rymo dėka mokyklai pavyko išlikti. Prof. Z. Žemaičio asmeniniame archyve buvo rastas 1931 m. rašytas A. Rymo laiškas, kuriame jis guodėsi, jog jam ir jo žmonai draudžiama dėstyti gimnazijoje bei verstis medicinine praktika. Prof. Z. Žemaitis palaikė A. Rymo norą likti Švenčionių krašte, nes tai buvo ypač lenkinamas kraštas. Nepaisant visų sunkumų, kuriuos teko patirti, A. Rymas kitur neišvyko. Iki pat 1939 m. buvo Švenčionių „Ryto“ draugijos pirmininkas. 1940-1944 m. A. Rymas buvo paskirtas vadovauti Švenčionių ligoninei, čia įsteigė medicinos seselių kursus. Ligoninės darbuotojai jį įvardijo kaip teisingą, principingą vadovą, nesavanaudį gydytoją.

Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, A. Rymas buvo suimtas ir neaiškiais aplinkybėmis kalinamas Lukiškėse, kur mirė 1945 m.

Siekiant pagerbti Švenčionių krašto patrioto atminimą, 1990 m. rugsėjo mėnesį Švenčionių kapinėse buvo pastatytas ir pašventintas paminklinis akmuo – kenotafas gydytojui, pedagogui Aleksandrui Rymui atminti.